

Takto citovat

JANČAŘÍKOVÁ, K. *Osobnosti environmentální výchovy a vzdělávání ve 20 století na území dnešní České republiky*. str. 773 - 780. In Machar, I., Drobilová, L. a kol. *Ochrana přírody a krajiny v České republice : vybrané aktuální problémy a možnost jejich řešení 2*. Olomouc : Univerzita Palackého v Olomouci, 2012. ISBN 978-80-244-3041-6.

5.17.1 Osobnosti environmentální výchovy a vzdělávání ve 20. století na území dnešní České republiky

Úvod

Environmentální výchova má v České republice hluboké kořeny. Do škol až donedávna pronikala především z mimoškolních činností. V 60. – 70. letech 20. století vznikla výchova k ochraně přírody v návaznosti na skautskou a foglarovskou tradici (SVOJSÍK 1921; FOGLAR 1938). Dnes (od 1. září 2007) je realizace environmentální výchovy na školách povinná (RVP 2004).

Na přelomu tisíciletí se začal měnit také charakter naší environmentální výchovy: z hnutí, respektive ze školy environmentální výchovy, vzniká nový pedagogický obor, který již nemá jen své „průkopníky“ a „praktiky – zakladatele“ závislé na odbornících jiných oborů (především z řad ekologů, ochránců přírody, prognostiků, klimatologů, právníků aj.), ale který má i první odborníky zaměřené přímo na environmentální výchovu, první výzkumy a první výzkumné zprávy.

Jací lidé a jakým způsobem se podíleli (a podílí) na rozvoji české environmentální výchovy od poloviny 20. století? I když jejich působení a význam je nevyčíslitelný, vždyť vychovali tolik následovníků, není jim obvykle věnována dostatečná pozornost. Mnozí z nich jsou dosud neznámí, jiní nedocení. Úkolem této kapitoly je představit alespoň některé z průkopníků a realizátorů výchovy k ochraně přírody, ekologické výchovy, environmentální výchovy a výchovy k udržitelnému rozvoji, aby se na ně nezapomnělo a aby nám ostatním byli vzorem.

Zdrojem pro výběr osobností bylo především:

ústní rozmlouvání s nestory EVVO (především Jiřím Kulichem a Alešem Máchalem, Květoslavou Burešovou, Emilií Strejčkovou, Šimonou Bouzkovou-Němcovou a dalšími), vlastní zkušenost (aktivní zapojení do zeleného hnutí v letech 1986 – 1990 a 1998 – dosud), webové stránky středisek environmentální výchovy a dalších organizací a seznam „osobností EVVO“,

jehož vytvoření iniciovalo MŽP v červnu roku 2010.

Vytvořený text byl poslán ke konzultaci pracovníkům na poli EVVO (odpověděli a přispěli: Eva Rázgová, Aleš Kočí, Jan Činčera, Kateřina Červinková, Iveta Machátová, Ivan Rynda, Šimona Němcová) a upraven podle jejich připomínek. Po jistém váhání byl text uspořádán podle data narození vybraných osobností. Každé heslo, u kterého není citace na důvěryhodný zdroj, bylo konzultováno s dotyčnou osobou, resp. pamětníky. Osobní hesla byla zaslána ke kontrole žijícím osobnostem, resp. jejich nástupcům. Z nich reagovali a popřípadě v textu o sobě a svých kolezích udělali úpravy: Jan Čerovský, Iveta Machátová, Erazim Kohák, Hana Librova, Ivan Makásek, Jiří Nečas, Hana Horká, Pavel Světlík, Michal Kulík, Naďa Johannisová, Tomáš Herben, Jana Dlouhá, Hana Korvasová, Šimona Bouzková, Jana Ledvinová a Dana Votápková, Helena Nováčková, Ivo Machar, Jan Činčera).

OSOBNOSTI ČESKÉ ENVIRONMENTÁLNÍ VÝCHOVY 20. STOLETÍ

Joy Adamsonová (1910 – 1980) se narodila v Opavě, žila ve Vídni a od r. 1937 v Africe. Studovala všechny tři velké africké kočkovité šelmy, o kterých napsala populárněvědecké knihy Příběh lvice Elsy, Příběh levhartice Penny a Příběh gepardice Pippy. Díky těmto knihám a filmu Volání divočiny se jí podařilo významně propagovat ochranu (nejen) africké přírody. Pro snahy o ochranu přírody byla zavražděna (ADAMSONOVÁ 1984). Její knihy byly záhy přeloženy do češtiny a bez pochyby ovlivňovaly formování vztahu k přírodě české populace.

Emil Hadač (1914 – 2003) vystudoval Přírodovědeckou fakultu Karlovy univerzity. Pracoval VŠCHT, vedl Ústav pro výzkum peloidů ve Františkových Lázních, přednášel na Pedagogické fakultě v Plzni (jako docent a později profesor), odtud přešel do Botanického ústavu ČSAV.

V letech 1971 – 1979 byl ředitelem Ústavu krajinné ekologie ČSAV. Zasloužil se o zřízení rezervace Soos, byl řadu let předsedou vědecké rady Krkonošského národního parku, předsedou Bioklimatologické společnosti.

Patnáct let předsedal výboru Ekologické sekce Biologické společnosti ČSAV, která v roce 1983 sepsala pro federální vládu první zprávu o stavu životního prostředí v Československu, jenž se prostřednictvím Charty 77 dostala do zahraničí. Z vysílání zahraničních stanic se s touto zprávou seznámili i občané naší republiky, což představovalo zásadní zvrat, neboť do této doby se údaje o životním prostředí tajily.

Profesor Hadač publikoval přes 300 vědeckých a odborných publikací, nejvíce českou EVVO

ovlivnila kniha *Ekologické katastrofy* (1987), která odkrývala souvislost mezi znečištěním prostředí a lidským zdravím, resp. nemocí, a také kniha *Krajina a lidé : Úvod do krajinné ekologie*, kterou napsal s Bedřichem Moldanem a Jaroslavem Stoklasou (1983).

František Hron (1921) se narodil na Dačicku v zemědělské rodině. Při práci na rodinných polnostech studoval. Studia ukončil v roce 1957 na fakultě zemědělského a lesního inženýrství ČVUT v Praze. Zde následně celý život pracoval jako odborný asistent, docent a profesor. Mj. se věnoval také ekologickému zemědělství.

V roce 1979 se stal prvním předsedou naší největší nevládní organizace sdružující zájemce o ochranu přírody – **Českého svazu ochránců přírody** (ČSOP). Vydal celou řadu publikací, např. *Kapesní atlas rostliny polí a zahrad* (KOHOUT 2002).

Eva Nováková (1924) působila na severu Čech. Byla skautkou a později vedla skautský oddíl (absolvovala zkoušky Lesní školy). Po zákazu skautu vedla podle skautského modelu povolený pionýrský oddíl. V letech 1964 – 1975 byla zaměstnána v domě pionýrů a mládeže na oddělení přírodních věd, kde založila přírodovědecký klub mládeže s botanickou, ornitologickou a entomologickou sekci a spolupracovala se správou KRNAP při pořádání letních táborů, prázdninových škol ochránců přírody, brigád a zahraničních stáží apod.

V roce 1975 přešla na Správu KRNAP, kde založila a vybudovala oddělení výchovy, které řídila až do odchodu do důchodu v roce 1984. Stála u kolébky Brontosaura i Krkonošského střediska ekologické výchovy na Rýchorách. Jako aktivní důchodkyně pracovala na různých místech v KRNAP, připravovala tábory a brigády, vrátila se i k práci v oddělení výchovy, než v roce 1989 ze Správy KRNAP odešla do Hradce Králové, brzo pak i zpět do domu dětí a mládeže, ve kterém se věnovala mládeži a také učitelům (Letní ekoškola, kurs Ekologie pro každého pro začínající vysokoškoláky, kurs Ekologie pro všední den, aj.). Spolupracovala se sdružením pro ekologickou výchovu Natura viva.

Z klubu založeného Evou Novákovou se „vylíhla“ celá řada dnešních vědeckých pracovníků, ochránců přírody a dobrých lidí na vysokých školách, ve Správě KRNAP, v Agentuře ochrany přírody a krajiny, na referátech životního prostředí, též náměstek ministra životního prostředí a další (Nováková, 1996). Jejimi nástupci jsou zejména manželé Hana a Jiří Kulichovi.

Otakar Leiský (1925) se narodil v Pardubicích, vyrostl na Slovensku. Pracoval jako zoolog ve Státním ústavu památkové péče a ochrany přírody. V roce 1968 vydal publikaci *Zdravé životní prostředí*. V tomto roce také založil ochránářskou organizaci Československa TIS — Svaz pro

ochranu přírody a krajiny, což byla první československá organizace, jejímž primárním cílem byla ochrana přírody a výchova k ochraně přírody. TIS navázal na myšlenky českého skautingu (junáctví). Na jeho činnosti se významně podílela Eliška Nováková. Činnost TISu byla ukončena v období normalizace shora (více viz ZAJONCOVÁ 2003).

V roce 1972 založil Hucul Club na záchranu huculských koní.

Dokázal *zbláznit do ochránářství nepočítané množství lidí* (KOUŘIL 2007), např. Nadu Johanisovou.

Jan Heller (1925 – 2008) byl teolog, vikář a vysokoškolský pedagog (letech 1950 – 1992 působil na Evangelické fakultě UK v Praze, poté již jako emeritní profesor i na Katolické teologické fakultě UK v Praze. Jeho hlavní doménou byla starozákonní teologie. Ovšem jednou z otázek, na které hledal celý život odpověď, bylo postavení člověka ve vztahu k ostatním tvorům a k přírodě (dnes bychom tyto úvahy řadili pod environmentální etiku). Na toto téma přednášel již v osmdesátých letech, a to nejen pro posluchače teologické fakulty. Po sametové revoluci se stal aktivním členem Ekologické sekce České křesťanské akademie. Zásadní myšlenky shrnul v publikaci *Člověk – pastýř stvoření*.

Aleš Záveský (1926-1995) byl významnou osobností. Krátce působil jako ředitel školy v přírodě při ÚNV Hlavního města Prahy, později a nejvíce se věnoval Šumavě a Pošumaví. V roce 1958 se přestěhoval do Prachatic, kde vyučoval (až do roku 1991) na základní škole Vodňanská biologii, zeměpis, chemii a pěstitelské práce. Zde také založil významnou “školu EVVO”.

Pracoval také jako okresní metodik biologie a přírodopisu. Po revoluci se stal odborným poradcem Centra ekologické výchovy „Dřípatka“, které tehdy vzniklo.

Aleš Záveský byl také prvním předsedou nadace Eva.

Mnohým aktivitám se věnoval i ve volném čase: založil oddíl Mladých ochránců přírody, působil jako zpravodaj okresního aktivu Státní ochrany přírody v Prachaticích, aktivně se podílel na organizaci tehdy vyhlašovaných maloplošných Chráněných území v Chráněné krajinné oblasti Šumava a byl také zakládajícím členem Rady ekologické výchovy a nadace EVA. Po odchodu do důchodu pracoval v Centru ekologické výchovy Dřípatka v Prachaticích. Po Aleši Záveském převzala vedení Dřípatky Helena Klimešová (FIEDLEROVÁ & KOVAČIKOVÁ 2006), po ní Pavel Řezník.

Jeho nejbližším spolupracovníky byli Bohuslavem Nauš a Vratislav Franclo, jeho žáky Helena Klimešová, Jiří Machart, Pavel Řezník.

Jaroslav Stoklasa (1926 – 2007) se narodil v Hradci Králové. Vystudoval ekonomii a od roku 1963 pracoval v tehdejší Československé akademii věd (ČSAV), kde později – v roce 1978 – spoluzaložil tzv. Ekologickou sekci Biologické společnosti ČSAV. Členové sekce byli v socialistickém Československu prvními, kdo začal hlasitě upozorňovat na neúnosné ekologické důsledky způsobu života a hospodaření tehdejší společnosti. Na začátku osmdesátých let pak Ekologická sekce připravila zprávu o stavu životního prostředí v ČSSR, která vzbudila obrovskou pozornost úřadů, ale také tehdejších, především zahraničních, médií a díky nim i veřejnosti. V roce 1974 stál Jaroslav Stoklasa u založení filmového festivalu Ekofilm, který se koná dodnes. Po listopadu 1989 byl Jaroslav Stoklasa blízkým spolupracovníkem Bedřicha Moldana a Josefa Vavrouška, kteří tehdy od základů budovali nové Ministerstvo životního prostředí, resp. Federální výbor pro životní prostředí. V roce 1990 obdržel čestnou Plaketu J. E. Purkyně od ČSAV a také Cenu ministra životního prostředí. Publikoval desítky odborných i vědecko-popularizačních prací (KREBSOVÁ 2007).

Josef Vágner (1928 – 2000) byl český lesník, přírodovědec, cestovatel, lovec a spisovatel, zakladatel českého safari. V letech 1958-1965 působil jako učitel na střední škole, v roce 1965 založil ZOO Safari ve Dvoře Králové specializované na africkou zvířenu, kde byl až do roku 1984 ředitelem. Zoologickou zahradu sám zásoboval zvířaty, která odchytával na svých afrických expedicích v letech 1967-1976 přivezl z devíti výprav téměř 2000 zvířat. Jeho knihy o Africe, afrických zvířatech a problémech jejich ochrany byly publikovány v sedmi jazycích. Kniha *Safari pod Kilimandžárem* získala v Lipsku v roce 1979 ocenění Zlatá kniha.

Bohuslav Nauš (1929) se narodil v prachatickém okrese ve vesnici Žďár. Vystudoval Střední průmyslovou školu stavební a celý život pracoval na stavbách v různých částech Šumavy. Od dětství měl vřelý vztah k přírodě, a tak se v šedesátých letech stává členem aktivu dobrovolných pracovníků státní ochrany přírody při Okresním národním výboru (ONV) v Prachaticích. V roce 1971 je již profesionálním pracovníkem a později inspektorem ochrany přírody v odboru kultury ONV v Prachaticích. Zasadil se o vybudování mnohých naučných stezek a i o záchranu druhů (HRABÁK 2006), například se významně zasloužil o záchranu perlorodky říční na řece Blanici. Ve spolupráci s Alešem Záveským se podílel na pedagogickém působení na mládež, pořádal různé osvětové besedy a akce (také budoval naučné stezky). Dnes je aktivním důchodcem (ČEŘOVSKÝ 2010).

Jan Čeřovský (1930) působil déle než šedesát let dobrovolně i profesionálně v

československé/české i mezinárodní ochraně přírody. Je považován za jednoho ze zakladatelů moderní ochrany přírody v České republice. Věnoval se i ekologické výchově.

Vystudovaný ekolog se stal prvním šéfredaktorem (1956-1959) časopisu ABC mladých techniků a přírodovědců, kterému vtiskl jeho významnou úlohu ve výchově mládeže k ochraně přírody.

Jako prezident sekce pro výchovu mezivládní Konference o biosféře (UNESCO, Paříž 1968) řídil první mezinárodní zpracování principů environmentální výchovy. Té se dlouhá léta věnoval i v rámci IUCN – Mezinárodní unie pro ochranu přírody a přírodních zdrojů, jejímž viceprezidentem byl v letech 1990-1994 a jejímž je čestným členem. Kromě toho je nositelem řady prestižních mezinárodních, zahraničních i domácích vyznamenání.

V Československu mimo jiné inicioval a koordinoval systém naučných stezek, teoreticky i prakticky se zabýval kulturně-výchovným využíváním chráněných území. Přednášel na několika domácích i zahraničních vysokých školách, 1966 vydal v našem státě první vysokoškolská skripta o základech ochrany přírody.

Je autorem více než 400 vědeckých a odborných publikací, autorem či spoluautorem 15 knih; spolu s Alešem Záveským napsal dosud používanou metodickou příručku *Stežky k přírodě* (1989).

Za svého inspirátora jej považuje z našich významných osobností ekologické výchovy například Danuše Kvasničková, jako ke svému učiteli se k němu hlásí například Martin Bursík a Václav Petříček.

Květoslava Burešová (1933-2008) žila po celý život na Vysočině, ale ovlivnila celou republiku i okolní státy (především Rakousko). Vystudovala v Pedagogickém Institutu v Jihlavě aprobaci biologie, pěstitelské práce a tělesná výchovu. Nejprve vyučovala na základní škole v Kněžicích u Třebíče, kde založila oddíl Mladých ochránců přírody a Stanici mladých přírodovědců a kde se stala členem (později dlouholetou předsedkyní) místní organizace Českého svazu ochránců přírody v Kněžicích. V roce 1991 založila Středisko ekologické výchovy Chaloupky, kde byla až do roku 2005 programovou vedoucí. Po celou dobu měla oporu ve své rodině, hlavně v manželovi, který s ní založil Stanici mladých ochránců přírody na Chaloupkách.

Celý život se snažila propagovat přírodní podobu školních zahrad. Koordinovala celou řadu aktivit a také výzkumný projekt „Školní zahrady jako přírodní učebny v České republice a Německu“. Výstupem z tohoto projektu byla monumentální publikace *„Učíme se v zahradě“*.

Chaloupky sále rozšiřují činnost, dnes spravují další tři pracoviště (Horní Krupá, Krátká a

Ostrůvek).

Květoslava Burešová úzce spolupracovala s Emilií Strejčkovou, Alešem Záveským, Šimonou Bouzkovou (nyní Němcovou) a dalšími.

Jejími nástupci jsou: Iveta Machátová, Josef Zetěk (který stál u zrodu sítě středisek ekologické výchovy, které zavedlo standardy pro EVP a značnou měrou přispělo k posílení pozice EVVO).

Erazim Kohák (1933) nar. v Praze; po únoru 1948 byla rodina přinucena k útěku do exilu. Vystudoval filosofii a religionistiku v USA (PhD Yale '56). Působil jako profesor filosofie na Boston University. Po Listopadu 1989 se vrátil natrvalo do ČSR, působil jako profesor na FF UK v Praze; nyní působí na Filosofickém ústavu AV ČR. Autor mnoha knih a článků v AJ a ČJ. Pro EVVO lze za nejvýznamnější považovat *The Embers and the Stars* (1978) a *Zelenou svatozář* (2000).

Eva Lišková (1934) prožila celý profesionální život na Pedagogické fakultě UK (její názvy se několikrát měnily, ale vždy se jednalo o vzdělávání budoucích učitelů). Vystudovala obor biologie-chemie, získala titul RNDr. a CSc. Po strážce pedagogické přednášela, vedla laboratorní cvičení a exkurze ze zoologie bezobratlých živočichů. Její pedagogická kariéra byla z politických důvodů na devět let přerušena (byla převedena do Ústřední knihovny). Po návratu na původní katedru připravila koncepci environmentálního vzdělávání a výchovy na fakultě a byla jmenována vedoucí Centra ekologického vzdělávání a výchovy. V 80. letech se věnovala práci s přírodovědně talentovanou mládeží (biologická olympiáda). Více než 25 let spolupracuje na výběrové bibliografii „Environmentální vzdělávání, výchova a osvěta – teorie a praxe.“ V současné době se do Centra environmentálního vzdělávání a výchovy zapojuje jako aktivní duchodce, např. jako člen poradního sboru soutěže o cenu děkana za práci v oboru ekologie a ochrany životního prostředí nebo v semináři projektu Alma Mater Studiorum (LIŠKOVÁ 2010). Její nástupkyní v pozici vedoucího Centra environmentálního vzdělávání a výchovy PedF UK v Praze je Kateřina Jančaříková.

Bedřich Moldan (1935) je zakladatelem a dlouholetým ředitelem Centra pro otázky životního prostředí Univerzity Karlovy v Praze. Je členem mnoha významných organizací (předseda vědecké rady Evropské environmentální agentury v Kodani, člen České statistické rady, předseda expertní skupiny pro přípravu české účasti na Světovém summitu pro udržitelný rozvoj (WSSD). Na počátku 90. pomohl Bedřich Moldan zahájit transformační proces v tehdejších Československu i jako politik ve funkcích ministra životního prostředí vlády České republiky a

poslance České národní rady. V mezinárodním měřítku se významně podílel na vzniku a fungování Komise OSN pro udržitelný rozvoj (místopředseda 1993, předseda 2001).

Danuše Kvasničková (1935) byla tou osobou, která se zasloužila o rychlou introdukaci ekologické výchovy do škol. Již v roce 1990 navrhla a pomohla prosadit úpravu osnov přírodovědných předmětů a tehdejšího předmětu občanská výchova, tak, aby obsahovaly ekologická a environmentální témata.

Za výukové programy pro základní, střední a střední odborné školy a učiliště získala cenu UNESCO Global 2000 (SMOLÍKOVÁ 2007).

Josef Velek (1939 – 1990) vystudoval Elektrotechnickou fakultu ČVUT v Praze. Věnoval se český novinář a publicista, zakladatel ekologické publicistiky. V roce 1974 spoluzaložil Hnutí Brontosaurus (KOVÁŘ 2005).

Vladimír Jiránek (1938) – ilustrátor, grafik, karikaturista, kreslíř a scenárista a režisér animovaných filmů.

Když v roce 1974 iniciovali pracovníci Ústavu krajinné ekologie ČSAV ve spolupráci s novinářem Josefem Velkem v časopise Mladý svět kampaň na ochranu životního prostředí, požádali o výtvarnou spolupráci právě Vladimíra Jiráňka. Ten nakreslil logo – brontosaura a celou řadu dalších kreseb. Kampaň měla původně trvat jeden rok, ale nakonec nebyla nikdy ukončena a přerostla v hnutí – Hnutí Brontosaurus. Hnutí Brontosaurus bylo do roku 1990 součástí Socialistického svazu mládeže. Nyní působí jako samostatná organizace (více viz Hnutí Brontosaurus, webové stránky 2007).

Vladimír Jiránek se podílel i na akci nazvané Ekofór. Ekofór byl v letech 1979 až 1989 pravidelně pořádán Brontosaury z brněnského Vysokého Učení Technického a soutěžní díla byla vystavována na různých místech v Brně. Tradice Ekofóru byla obnovena v roce 2004.

Emilie Strejčková (1939 – 2009) se narodila na Šumavě, část života prožila v zahraničí, nejdéle působila v Praze. Vystudovala matematiku, výtvarnou výchovu a defektologii na Pedagogické fakultě Univerzity Karlovy a postgraduálně ochranu přírody na Přírodovědecké fakultě UK. Pracovala v Českém ekologickém ústavu, kde se zaměřila na oblast ekologické výchovy. Od roku 1992 byla členkou Společnosti pro trvale udržitelný život. Od října 1994 budovala Ekologické centrum hlavního města Prahy v Toulcově dvoře, jeho ředitelkou byla devět let. Následně v Toulcově dvoře založila MŠ Semínko.

Z jejích spolupracovníků a nástupců jmenujme Aleše Kočího, Tomáše Hodinu, Jana Chvátala,

Magdalénu Kapucianovou, Evu Rázgovou, Jana Krajhanzla a další.

Hana Librová (1943) vystudovala biologii na Přírodovědecké fakultě UJEP (dnes MU) v Brně a absolvovala vědeckou přípravu v oboru sociologie na Filozofické fakultě J. A. Komenského v Bratislavě. Na Fakultě sociálních studií Masarykovy univerzity v Brně založila obor humanitní environmentalistika. Dnes působí jako profesorka na Masarykově Univerzitě v Brně.

Zabývá se sociologickými aspekty ekologických problémů, zvláště ekologicky příznivými životními způsoby. Napsala knihy Sociální potřeba a hodnota krajiny (1987), Láska ke krajině? (1988), Pestří a zelení : kapitoly o dobrovolné skromnosti (1994), Vlažní a váhaví : kapitoly o ekologickém luxusu (2003).

Václav Petříček (1944), spoluzakladatel Hnutí Brontosaurus, působí v Praze od roku 1969. Profesí je krajinný ekolog a botanik. Environmentální výchově se věnuje ve volném čase (Petříček, 1999). Většina z dnešních mladých osobností EVVO navštívila alespoň jeden běh ***letní školy na Zvířeticích***, který Václav Petříček pořádá. Zvířetice je zřícenina ležící jihozápadně od Bakova nad Jizerou. Na Zvířeticích se konaly první víkendové a prázdninové akce směřující k ochraně přírody založené na principech zážitkové pedagogiky. Tradice zvířetické školy trvá dodnes (PIGULA 1999). Dnes v rámci Hnutí Brontosaurus působí například Dalimil Toman, Tomáš Hradil, Martin Dýma.

Ivan Makásek (1944) – dlouholetý člen skautské organizace, který v roce 1965 založil a vedl skautský oddíl Neskenon. Vystudoval Přírodovědeckou fakultu UK. Na pole EVVO vstupuje v 70. letech 20. jako ekologický publicista. V roce 1974 založil v rámci první organizace pro ochranu přírody a krajiny TIS ochránářský časopis TARAXACUM a, po rozpuštění TISU, navázal založením časopisu NIKA, který vycházel v letech 1979 – 2004 (zanikl pro nedostatek financí). Niku Josef Vavroušek nazval „vlajkovou lodí ekologie“. Ivan Makásek spolupracoval i s ilegálním Ekologickým bulletinem Ivana Dejmalu, s Ekologickou sekcí při Biologické společnosti ČSAV a s Greenpeace. Pro skautskou mládež napsal řadu knih a příruček: samizdaty v dobách totality (Kult ohně, Stezkou Neskenonu, V Zemi zeleného rákosí, Svatojánských proudů, Kluci z Neskenonu a další).

Založil a redigoval časopis Wampum Neskenonu – Časopis pro skauty a woodcraftery (1992 – 2006).

Profesionální kariéru ukončil v roce 2006 jako ekologický poradce premiéra vlády ČR.

V roce 2006 navštívil kanadský Yukon a Britskou Kolumbii. Zážitky z této měsíční cesty zúročil o dva roky později ve své knize *Stále vztyčují totemy* (MAKÁSEK 2008). V roce 2010 vydal knihu *Totemy a indiáni severozápadního pobřeží Pacifiku* (MAKÁSEK 2010) a v roce 2011 knihu *Indiáni Britské Kolumbie strpěli olympiádu* (MAKÁSEK 2011).

Josef Vavroušek (1944 – 1995) vystudoval strojní fakultu ČVUT v Praze. Pracoval v Ústavu pro ekonomiku a řízení v oblasti kybernetiky a teorie systémů, později se specializací na péči o životní prostředí.

Stal se největším naším odborníkem na (trvale) udržitelný rozvoj. Společně s Bedřichem Moldanem přeložili a samizdatem vydali vydáním *Meze růstu* od manželů Meadowsových.

V březnu 1990 byl jmenován náměstkem Státní komise pro vědeckotechnický rozvoj odpovědným za péči o životní prostředí a v červnu 1990 ministrem vlády Československé federativní republiky, předsedou Federálního výboru pro životní prostředí. Od roku 1993 byl zaměstnán na Fakultě sociálních věd Univerzity Karlovy. V roce 1992 inicioval založení dobrovolné neziskové *Společnosti pro trvale udržitelný život* (STUŽ), jejímž byl až do své tragické smrti předsedou.

Od roku 1996 uděluje Nadace Charty 77 na jeho památku **Cenu Josefa Vavrouška** za aktivní prosazování trvale udržitelného způsobu života, za činnost usilující o pozitivní řešení vzájemně spjatých ekologických, sociálních, ekonomických i dalších problémů nebo za výjimečný čin nebo činnost v oblasti ochrany životního prostředí a udržitelného rozvoje.

Jiří Nečas (1944) se narodil v Praze. Vystudoval MF UK v Praze. Po roce 1989 se zapojil do činnosti Ekologické sekce České křesťanské akademie a také se stal členem Společnosti pro trvale udržitelný život.

V rámci Ekologické sekce spolupracoval s Janem Hellerem a s Emanuelem Mádrem. Ve STUŽce spolupracoval s Josefem Vavrouškem, Ivanem Dejmalem, Evou Vavrouškovou. Stále spolupracuje s Pavlem Světlíkem a s organizací A Rocha a také s Helenou Koblihovou z vyšší pedagogické školy ve Svatém Janu pod Skalou (např. každoroční podzimní Dny vděčnosti za stvoření). Publikuje např. v časopisech *Envigogika* a *Bedrník*.

Jeho hlavním vizí je sblížení křesťanů a environmentalistů. Jeho nástupkyní v pozici ředitele Ekologické sekce České křesťanské akademie se stala s účinností od ledna roku 2012 Leona Leišová-Svobodová.

Miroslav Janík (1948) se narodil v Novém Jičíně. Vystudoval vysoké učení technické v Brně a Pedagogickou fakultu v Ostravě. Pracoval jako vychovatel na SOU v Moravských Kloboukách a později v místním DDM. Byl členem TISu a v roce 1980 se stává členem a předsedou ZO ČSOP Kosenka na Valašsku. Od roku 1993 se ekologické výchově věnuje na plný úvazek.

Od roku 1996 je členem mezinárodní organizace ASHOKA.

Hana Horká (1949) vystudovala pedagogicky obor biologie – chemie a nejprve pracovala jako učitelka na základní škole v Pozořicích. Od roku 1983 pracuje na Pedagogické fakultě Masarykově Univerzity Brno, kde nyní působí jako docent. Díky její bohaté pedagogické a publikační činnosti se myšlenky EVVO šíří nejen mezi moravské pedagogy. Ze všech jejích žáků jmenujme například Hanu Stadlerovou nebo Zdeňka Hromádku.

Vladislava Hamplová (1949) se věnovala environmentální výchově na Ostravsku. Pracovala jako krajská inspektorka památkové péče a ochrany přírody, učitelka a zároveň pracovnice Vzdělávacího centra v Ostravě a pozdější vedoucí státní správy CHKO Poodří.

Pavel Světlík (1950) vyrostl v Dobřem u Dobrušky. Na své počátky vzpomíná: „Už od dětství jsem poznával nádherná tajemství přírody a věnoval se ornitologii. Studoval nejprve zemědělství, následně teologii. Oba zájmy propojil až po sametové revoluci. V 90. letech jsem jako husinecký kazatel Církve bratrské vedl na Prachaticku ornitologický klub YMCA „KOS“ /Křesťanský ornitologický spolek/. Nakonec se seznámil s mezinárodní organizací A Rocha (A Rocha – Christians in Conservation), kterou založil Peter Harris v roce 1983 v Anglii. V ní nalezl: „skvělou kombinaci křesťanství, ekologie i praktického ochranářství“. A založil českou pobočku mezinárodní organizace A Rocha – Křesťané chrání přírodu. V A Rocha je kladen silný důraz na spolupráci v rodinné, křesťanské atmosféře s orientací národních týmů na vědecký výzkum. Lokální skupiny AR též provádějí též praktickou ochranu přírody i environmentální vzdělávání dětí a mládeže např. v Keni, Ghaně či v Kanadě (VRÁNOVÁ 2010).

Pavel Světlík se považuje se za žáka Jana Čerovského, částečně i pana učitele Aleše Záveského i praktika Bohuslava Nauše. V letech 1990 – 2001 s nimi spolupracoval na prachatické Dřípatce. Tyto základy, metody i již rozvinutou ekologickou praxi bych chtěl spojit, obohatit a více postavit na křesťanskou platformu. Často zdůrazňuje: „Bez duchovního obsahu ekologii něco podstatného chybí a bude vždy chybět.“

Sám je oficiálně druhým kazatelem Církve bratrské v České Skalici s pověřením ústřední Rady CB pracovat v ekologickém hnutí.

K jeho žákům patří studenti přírodních věd Lenka Musilová, Luděk Petrilák nebo vysokoškolská pedagožka Věra Soukupová.

Aleš Máchal (1952) původně zemědělec a ekonom, se o ochranu přírody a péči o krajinu zajímal od dětství. Byl členem TISu a později i Českého svazu ochránců přírody.

V roce 1991 založil Lipku - Dům ekologické výchovy, ve které dosud působí.

Působí také jako externí pedagog Pedagogické fakulty Masarykovy Univerzity v Brně a na Přírodovědecké fakultě UP v Olomouci, kde se podílí na vysokoškolské přípravě budoucích učitelů.

Napsal celou řadu významných publikací, kterými zásadně ovlivnil českou environmentální výchovu, např. Hrajeme si na přírodu, Malý ekologický a environmentální slovníček, Desatero domácí ekologie a další (RYNDA 2010).

Aleš Máchal spolupracoval s mnoho lidmi, např. s Mojmírem Vlašínem. Ovšem jeho nejbližší spolupracovníci a nyní i nástupcem – ředitelkou Lipky je Hana Korvasová. Oba spolupracují s mnoha dalšími.

Michal Kulík (1952) se narodil v Praze. Vystudoval ČVUT v Praze. Pedagogické vzdělání si doplnil v řadě kursů (v oblasti mimoškolní práce s dětmi). Práci s dětmi a mládeží se věnuje profesionálně (Sdružení mladých ochránců přírody). Pořádá tábory, schůzky, víkendovky a také různé projekty (např. Národní registr pramenů a studánek). I když většinu času věnuje praktické EVVO, podílel se také na tvorbě Státní koncepce EVVO.

Martin Braniš (1952) je přírodovědec a ekolog. Od roku 1991 (nyní jako docent) působí v Ústavu pro životní prostředí Přírodovědecké fakulty UK v Praze.

Je autorem středoškolské učebnice *Základy ekologie a ochrany životního prostředí*. Zabývá se především studiem problematiky znečištění ovzduší.

Ivan Rynda (1953) je sociální a kulturní ekolog. Od roku 1992 působí jako zástupce ředitele Centra UK pro otázky životního prostředí. Od roku 1995 předsedá výboru Ceny Josefa Vavrouška Nadace Charty 77 a od roku 1998 je členem redakční rady časopisu EKO – ekologie. Významně se podílel na založení Fakulty humanitních studií a založil Katedru sociální a kulturní ekologie, na které od roku 2001 působí jako vedoucí.

Byl zástupcem ředitele Centra UK pro otázky životního prostředí. Zabývá se zejména udržitelným rozvojem (je zakládajícím členem STUŽ) a globálními civilizačními problémy.

Yvonna Gaillyová (1955) se narodila v Brně. Vystudovala Přírodovědeckou fakultu

Masarykovy univerzity v Brně, obor Fyzika pevných látek a Optika pevných látek, který v roce 1988 zakončila složením dizertační zkoušky. V roce 1990 zahájila profesionální spolupráci se ZO ČSOP Veronica na přípravě projektu první české ekologické poradny. Ta byla otevřena v roce 1991.

V současnosti je Gaillyová ředitelkou Ekologického institutu Veronica, externě vyučuje na Fakultě sociálních studií Masarykovy univerzity. Yvonna Gaillyová prosadila stavbu prvního pasivního domu v ČR pro vzdělávací účely (Centrum Veronica Hostětín), který od roku 2006 slouží k šíření praktických technologií pro udržitelný rozvoj venkov. **Centrum Veronica Hostětín** je velice svéráznou organizací. Jejím cílem je „ukazovat na praktických příkladech, realizovaných modelových projektech a výsledcích jejich monitorování, že vztah k přírodě, místním zdrojům a tradicím spolu s ohleduplným hospodařením může ekonomicky stabilizovat venkov a řešit nezaměstnanost i v poměrně odlehlých oblastech“, které nabízí exkurze po modelových projektech udržitelného rozvoje, např. Kořenová čistírna odpadních vod, Solární kolektory, Moštárna, Sušárna ovoce, Pasivní dům, Šetrné veřejné osvětlení. Na činnosti Centra Veroniky Hostětín se kromě Yvonnny Gaillyové podílí například Jana Tesařová, Hana Machů, Radim Machů a další.

Naděžda (Naďa) Johanisová (1956) se narodila v Praze, s rodiči pobývala v zahraničí. Stala se členem TISu (oddílu Stopaři, který vedl Otakar Leiský) a Hucul klubu. Vystudovala Přírodovědeckou fakultu UK. Pracovala v ústavu krajinné ekologie ČSAV v Českých Budějovicích a od roku 1991 jako ředitelka nevládní environmentální organizace ROSA v Českých Budějovicích. Mezi léty 1987 a 1994 byla Naďa Johanisová vedoucí dětského tábornického a ochrannářského oddílu Stopaři, který v Českých Budějovicích založila s manželem a přáteli. V roce 1998 začala pracovat jako odborná asistentka na Pedagogické fakultě Jihočeské Univerzity České Budějovice a od roku 2008 působí jako odborná asistentka na Fakultě sociálních studií MU Brno. Před odchodem na Masarykovu Univerzitu v Brně předala ekologickou výchovu na Jihočeské Univerzitě své dlouholeté spolupracovnici Věře Soukupové.

Tomáš Herben (1956) vystudoval Přírodovědeckou fakultu UK v Praze, pracuje jako vysokoškolský profesor (geobotanik). Mimo vysokoškolskou práci se EVVO věnoval v 80. letech, kdy po Jiřím Kulichovi převzal ekologickou sekci v Ústředním domě pionýrů a mládeže Julia Fučíka byla založena ekologická sekce. Tuto sekci navštěvovali např. Vít Šrámek, Ondřej Simon, Neela Heyrovská, Radek Svítíl, Libor Vilímovský, Alice Fonová (provdaná Bílá)

a Kateřina Macurová (provdaná Jančaříková) – pozdější zakladatelé *Recyklační skupiny* nebo dnes známý teoretický ekolog David Storch.

Jana Dlouhá (1959) vystudovala Přírodovědeckou fakultu UK V Praze, obor životní prostředí (založený prof. Čihálíkem). V roce 1989 byla (na základě předchozího zapojení do ekologických nevládních organizací) přijata na Federální výbor pro životní prostředí a podílela se na přípravě první konference ministrů životního prostředí v Dobříši v roce 1991. Po rozpadu Československé federace se (s manželem Jiřím Dlouhým a Ivanem Ryndou) stala jedním z prvních zaměstnanců Centra pro otázky životního prostředí Univerzity Karlovy založeného Bedřichem Moldanem; v jeho rámci se věnovala environmentálnímu vzdělávání v celé řadě různých projektů. Podílela se na založení interaktivní encyklopedie pro environmentální vzdělávání Enviwiki (v roce 2004) a také na založení odborného recenzovaného časopisu Envigogika (2006).

Hana Korvasová (1960) pracovala v DDM v Brně - Lískovci, stála u zrození Lipky. V letech 1996 – 2001 byla ředitelkou Rezekvítku. Od roku 2002 je ředitelkou Lipky. Je předsedkyní Sdružení středisek ekologické výchovy Pavučina. Jejími následovnicemi jsou Alena Uhříčková a Pavlína Horká, které obě pracují jako vedoucí pracovišť Lipky.

Jiří Kulich (1961) vystudoval Přírodovědeckou fakultu UK v Praze. Ekologické výchově, vzdělávání a osvětě se věnoval již za studií v Praze (vedl Ekologickou sekci ÚDPM JF, podílel se na činnosti Hnutí Brontosaurus na Zvířetích i jinde). Se svou manželkou se z Prahy odstěhovali do Krkonoš, kde založili jedno z prvních středisek ekologické výchovy, nejprve na Rýchorách a nyní v Horním Maršově – Středisko ekologické výchovy a etiky SEVER. Je členem předsednictva Společnosti pro trvale udržitelný život.

Jeho velkou zásluhou je i snaha o a následně propojení jednotlivých Středisek environmentální výchovy (nejprve Eva a dodnes funkční Pavučina) a o poskytnutí platformy pro spolupráci lidí z různých krajů i oborů.

V jeho činnosti ho dlouhá léta podporuje a na činnosti SEVERu výrazně participuje manželka Hana Kulichová. Kulichovi mají velké množství žáků, kteří dnes v oblasti EVVO pracují na různých místech.

Šimona Bouzková provdaná Němcová (1962) – vystudovala Přírodovědeckou fakultu Univerzity Karlovy v Praze. Už za studií se aktivně se podílela v Hnutí Brontosaurus. Navázala a udržovala kontakty se zahraničními nevládními organizacemi (především YEE a později s EYFA) a založila s kolegy z Polska a Maďarska organizaci Greenway.

V roce 1989 pracovala na KVTČM spadajícím pod ČÚV SSM, kde mj. přeložila výtah publikace *Naše společná budoucnost* (takzvaná Zpráva Brundtlandové), který vyšel jako publikace pro sjezd mládeže ve Vimperku (toho roku byl zaměřený na životní prostředí).

Ve Vimperku také přednášela většina členů výboru Ekologické sekce (např. Josef Vavroušek, Bedřich Moldan), ale i lidé ze zahraničí (např. odpůrce atomové energie Miles Goldstick) či emigrant a poslanec za zelené v Bundestagu Petr Horacek).

Po sametové revoluci přijala místo na ministerstvu životního prostředí, kde pracovala až do nástupu ministra Bendy a pak odešla jako mnoho dalších. Na ministerstvu např. zorganizovala projekt pomoci centrům ekologické výchovy z Anglie, napsala návrh na projekt Phare na pomoc ekologické výchově.

Jana Ledvinová (1963) vystudovala Vysokou školu zemědělskou a již v rámci studií se začala

intenzivně věnovat ekologii a výchově. Byla jedním ze zakladatelů Sdružení TEREZA, do roku 2003 byla i její ředitelkou (v roce 2004 převzal vedení Sdružení TEREZA Petr Babouček a po něm současný ředitel Petr Daniš). Společně s TEREZOU, pod vedením docentky Jarmily Kubíkové zjišťovala nejvhodnější formy managementu skalních stepí v Prokopském údolí (vypásání ovce a kozami).

Po krátkých studiích na universitě Johna Hokinse se začala intenzivně věnovat školení a poradenství v oblasti rozvoje zdrojů a strategického plánování NGOs.

Jana Ledvinová společně s Danou Votápkovou vybudovaly aktivní síť GLOBE škol v České republice, iniciovaly úzkou spolupráci evropských zemí v rámci GLOBE Europe.

Dana Votápková (1963) vystudovala obor vodní stavby a vodní hospodářství a postgraduálně ochranu životního prostředí na ČVUT, pedagogické doplňkové studium. Environmentální výchově ve Sdružení TEREZA se věnuje od roku 1993, zaměřuje se především na projektové vyučování, v 90. letech koordinovala řadu školních ekologických projektů a až do současnosti se věnuje programu GLOBE, konzultacím a dalšímu vzdělávání učitelů.

Helena Nováčková (1966) vystudovala Pedagogickou fakultu v Hradci Králové a také celou řadu pedagogických kurzů (Respektovat a být respektován, Cesty k efektivní výuce, aj.). Pracuje bezmála dvacet let na Sluňákově – nejprve jako lektor výukových programů, později jako lektor vysokoškolských studentů a seminářů pro učitele v oblasti ekologické výchovy. V současné době se věnuje především dlouhodobému vzdělávání pedagogů. Je autorkou řady metodických publikací, např. Sedm Barev Duhy a Zelený ostrov.

Přispívá do publikace nakladatelství Dr. Josef Raabe Světem průřezových témat.

Ivo Machar (1968) se narodil v Olomouci, bydlí v Horce nad Moravou, bydlí v Horce nad Moravou, kde je členem obecního zastupitelstva, předsedou Školské rady základní školy a předsedou ZO ČSOP Pomoraví. V Horce nad Moravou na začátku devadesátých let v návaznosti na činnost místního ČSOP vznikl Sluňákov, o.p.s. (jehož ředitelem je dnes Michal Bartoš).

Ivo Machar vystudoval na Mendelově zemědělské a lesnické univerzitě v Brně, kde se v r. 2010 habilitoval v oboru "ekologie lesa". Pracoval jako technik lesní správy, vedoucí správy CHKO Litovelské Pomoraví, v Národním památkovém ústavě. Nyní pracuje jako vysokoškolský pedagog s bohatou publikační činností na Univerzitě Palackého v Olomouci a LDF MZLU Brno. Vědecký zájem směřuje na biodiverzitu a management ekosystémů evropských lužních lesů. Aktivní je v České společnosti pro krajinnou ekologii, České ornitologické společnosti a v

Okomentoval(a): [K11]: Text byl neúměrně dlouhý vzhledem k délce hesel ostatních.

evropské sekci Society for Conservation Biology.

Kateřina Jančařiková (1970) – vystudovala obor speciální biologie a ekologie na PřF UK v Praze. Před i po studiích byla zapojena do hnutí Brontosaurus (především Recyklační skupina), dále se angažovala jako člen Ekologické sekce České křesťanské akademie. V roce 2009 dokončila doktorandské studium v oboru PEDAGOGIKA na PedF UK v Praze. A rigorózním řízemím dosáhla titulu PhDr. v oboru didaktika biologie a geologie. Působí jako odborný asistent na Pedagogické fakultě UK v Praze a také jako vedoucí Centra environmentálního vzdělávání a výchovy. Podílí se na řešení mezinárodních (např. SMASH) i národních projektů (např. Alma Mater Stuiorum, Krajina domova). Člen redakční rady časopisu Envigogika.

Okomentoval(a): [KJ2]: Doplněno na radu Jany Dlouhé.

Jan Činčera (1973) – vyrostl v Praze, vystudoval informační vědy a pedagogiku, v doktorské práci se věnoval vlivům internetu na společnost a životní prostředí. Zapojoval se (spolu se svým bratrem Pavlem Činčerou) aktivně do vedení ekovýchovných programů sdružení Brontosaurus Praha 7. Vyučoval na střední a později vyšší odborné škole. Dnes pracuje jako odborný asistent na Katedře pedagogiky a psychologie Fakulty přírodovědně-humanitní a pedagogické Technické Univerzity v Liberci, kde založil bakalářský obor pedagogika volného času.

Napsal celou řadu odborných článků a publikací, působí v redakční radě časopisu Envigogika, spolupracuje se sítí středisek ekologické výchovy Pavučina a otevřel téma hodnocení environmentální výchovy.

Závěr

Autorka se snažila vybrat a vhodně presentovat osobnosti české environmentální výchovy. Za významné považuje propojení mezi staršími a mladšími (učitel-žák/nástupce), které se pokusila zachytit. Snažila se minimalizovat zkreslení způsobené osobním pohledem, ale v průběhu práci si uvědomila, že to není snadné. Zachytit žijící osobnosti a jejich vliv na obor je úkolem obtížným. Teprve budoucnost naší práci a náš přínos pro obor prověří a vytřídí.

Citovaná literatura a zdroje

ČEŘOVSKÝ J. (2010): Bohuslav Nauš – 80 let, polovina v první bitevní linii ochrany přírody. – Ochrana přírody 3/2010. Dostupné na <http://www.casopis.ochranaprirody.cz/zpravy-recenze/bohuslav-naus.html>.

Josef Vágner : spisovatel, lovec, cestovatel, přírodovědec. [on-line]. Spisovatele.cz. [citace 12. 1. 2011]. Dostupné na <http://www.spisovatele.cz/josef-vagner>.

FIEDLEROVÁ K. & KOVAČIKOVÁ L. (2006): Aleš Závěský. [on-line]. [citace 16. 12. 2006]. Dostupné na http://www.prachatice.cz/n_osobnosti_11.html.

HELLER J. (1995): Člověk – pastýř stvoření. – Universum : Revue přírodovědecké a technické sekce České křesťanské společnosti. Brno: Cesta. Šprunk aj. [eds.] s. 15 – 72. ISSN 0862-8238.

Hnutí Brontosaurus, webové stránky, 2007. [on-line]. [citace 16. 12. 2008]. Dostupné na <http://www.brontosaurus.cz>.

HRABÁK V. (2006): Bohuslav Nauš. [on-line]. [citace 16. 12. 2006]. Dostupné na http://www.prachatice.cz/n_osobnosti_49.html.

Hostětín, Veronika, webové stránky. [on-line]. [citace 16. 12. 2010]. Dostupné na http://hostetin.veronica.cz/69/centrum_hostetin.

JANČAŘÍKOVÁ K. (2009): Základy ekologie a problematiky životního prostředí pro pedagogy. [online]. Enviwiki. [citováno 21. 10. 2009]. Dostupné na <http://www.enviwiki.cz>.

KOHOUTV. (2002): Prof. Ing. František Hron, CSc. osmdesátiletý. Rostlinná výroba, 48. 2002 (2): 88.

KOUŘIL V. (2007): Věci mají trochu růst, a ne mizet do ztracena (rozhovor s Otakarem Leiským). – Sedmá generace 3/2007. [online]. Sedmá generace. [citováno 21. 10. 2010]. Dostupné na <http://www.sedmagenerace.cz/index.php?art=clanek&id=288>.

KOVÁŘ P. (2005): Josef Velek. – Reflex 32/2005.

KREBSOVÁ J. (2007): Zakladatel Ekologické sekce Jaroslav Stoklasa zemřel. Econnet – zpravodajství. [také online]. [citováno 21. 10. 2010]. Dostupné na <http://zpravodajstvi.ecn.cz/?apc=zzvx1-2197874&x=1960132>.

LIŠKOVÁ E. (2010): Biologická školní technika I. (kpt. O autorce) – Pedagogická fakulta UK v Praze: Alma mater studiorum.

MAKÁSEK I. (2008): Ivan Makásek přichází s novou knihou Stále vztyčují totemy. – Foglarovský magazín. [online]. [citováno 21. 10. 2010]. Dostupné na <http://www.bohousek.cz/clanek-2008090005-ivan-makasek-prichazi-s-novou-knihou-stale-vztycuji-totemy.html>.

NOVÁKOVÁ E. (1996): Kdo je kdo : Eva Nováková. [on-line]. – SISYFOS zpravodaj ekologické výchovy 5/96, 1996. [citace 16.12.2006]. Dostupné na <http://www.volny.cz/evans01/sisyfos/s0596.htm#KDOJEKDO> ISSN 1201-5686.

PETŘÍČEK V. (1999): Curriculum vitea. [on-line]. 1999. [citace 16.2.2007]. Dostupné na

<http://stc-zeleni.czweb.org/osoby/petricek.htm>.

PETRÍČEK V. (2005): Josef Velek aneb „Komu vadí stromořadí“ – Ochrana přírody, 60/2005, č. 10, str. 318.

PIGULA T. (1999): Nepřerušená tradice. – Biologie – chemie – zeměpis. 8., č. 1. str. 1-2. ISSN 1210-3349.

Rámcový vzdělávací program. [on-line]. Výzkumný ústav pedagogický v Praze. 2004. [Cit. 3. 1. 2005]. Dostupné na <http://web.ttnet.cz/zsbrandys/rvp.htm>, komentáře též <http://www.vuppraha.cz/>.

RYNDA I. (2010): Laudatio na Lubicu Trubíniovou a Aleše Máchala, laureáty Ceny Josefa Vavrouška za rok 2000. [online]. [citováno 21. 10. 2010]. Dostupné na <http://www.nadacepartnerstvi.cz/laudatio-na-lubicu-trubiniovou-a-alese-machala>.

SMOLÍKOVÁ D. (2007): Věřím v teorii kapající vody (rozhovor s Danuší Kvasničkovou). [on-line]. – Sedmá generace 2007/5 [Cit. 2. 3. 2008]. Dostupné na <http://www.google.cz/search?hl=cs&q=Kvasni%C4%8Dkov%C3%A1+Danu%C5%A1e&lr>. ISSN 1212-0499.

Stručný životopis Emila Hadače, MŽP. [online] [Cit. 2. 12. 2010]. Dostupný na http://www.stuz.cz/rs/index.php?option=com_content&view=article&id=577:prof-rndr-emil-hada&catid=47:dvorana&Itemid=60.

SVOJSÍK A. B. (1921): Základy junáctví. – Praha: Svojsík, 1921. ISBN neuvedeno.

VRÁNOVÁ S. (2010): K šedesátinám Pavla Světlíka. – Východočeská pobočka České ornitologické společnosti, květen 2010. [online]. [citováno 21. 10. 2010]. Dostupné na http://www.vcpcso.cz/index.php?option=com_content&view=article&id=454&Itemid=253&lang=cs).

Yvonna Gaillyová. [on-line]. Wikipedie. [Cit. 3. 1. 2011]. Dostupné na http://cs.wikipedia.org/wiki/Yvonna_Gaillyov%C3%A1#cite_note-1

ZAJONCOVÁ D. (2004): TIS - Svaz pro ochranu přírody, krajiny a lidí: Dobrovolná ochrana přírody v období totality. – Historie 2003. Celostátní studentská vědecká konference. 1 vyd. Pardubice: Univerzita Pardubice, s. 295 - 318. ISBN 80-7194-697-4.